

З 1 червня 1951 р. Етнографічний музей ліквідували як самостійну адміністративно-господарську установу і включили до складу Інституту суспільних наук львівського філіалу АН УРСР, а 11 серпня 1951 р. з'явилася Постанова Ради Міністрів УРСР і ЦК КП(б)У за № 2120 про об'єднання Етнографічного музею АН УРСР і Львівського Державного музею художнього промислу Комітету у справах мистецтв УРСР в Український державний музей етнографії і художнього промислу АН УРСР.

¹ Накази директора Музею за 1944–1947 рр. (оригінали). – Архів Інституту народознавства НАН України (далі – Архів ІН НАНУ). – Фонд Державного музею етнографії АН УРСР. – Оп. 1, спр. 3, арк. 116–162.

² Накази директора музею за 1948 рік (оригінали). – Архів ІН НАНУ. – Фонд Державного музею етнографії АН УРСР. – Оп. 1, спр. 16, арк. 1.

³ Протоколи виробничих нарад працівників музею за 1948–1949 рр. – Архів ІН НАНУ. – Фонд Державного музею етнографії АН УРСР. – Оп. 1, спр. 20, арк. 14, 38.

⁴ Звіти про науково-дослідну роботу музею за 1944–1950 рр. – Архів ІН НАНУ. – Фонд Державного музею етнографії АН УРСР. – Оп. 1, спр. 5, арк. 29–43.

⁵ Протоколи виробничих нарад працівників музею за 1948–1949 рр. – Архів ІН НАНУ. – Фонд Державного музею етнографії АН УРСР. – Оп. 1, спр. 20, арк. 18.

⁶ Там само. – Арк. 58.

⁷ Там само. – Арк. 69.

⁸ Там само. – Арк. 73.

⁹ Там само.

¹⁰ Там само. – Арк. 76.

¹¹ Там само. – Арк. 87 зв.

¹² Там само. – Арк. 92–93.

¹³ Стенограма наради співробітників музею від 17 лютого 1950 р. – Архів Інституту народознавства НАН України. – Фонд Державного музею етнографії АН УРСР. – Оп. 1, спр. 63, арк. 2–3.

¹⁴ Там само. – Арк. 7.

¹⁵ Там само. – Арк. 8–9.

¹⁶ Там само. – Арк. 10–11.

¹⁷ Протоколи засідань відділу етнографії за 1951 р. – Архів Інституту народознавства НАН України. – Фонд Державного музею етнографії АН УРСР. – Оп. 1, спр. 80, арк. 7, 15.

ТРАДИЦІЙНИЙ КОСТЮМ РУМУНІВ ТА МОЛДОВАН БУКОВИНИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Марія Гордійчук (м. Чернівці)

В історії культури кожного народу значне місце посідає національне вбрання.

Румунський та молдавський костюми Північної Буковини вражають своєю самобутністю, високою виконавською майстерністю, різноманітністю орнаментальних мотивів та композиційних вирішень, колористичним багатством.

Основу чоловічого святкового костюма румунів Буковини першої пол. ХХ ст. становить довга вишита сорочка ("кемаше") з білого домотканого полотна, яка носилась поверх білих домотканих портяниць ("ізмене").

Чоловіча сорочка із с. Широка Поляна Глибоцького р-ну [1, одв-727] має тунікоподібну форму, відкладний комір, оздоблена геометричним орнаментом. Головним її елементом є ромб складної внутрішньої та зовнішньої конфігурації. Білі просвіти вдало доповнюють основний мотив. Вишивка виконана чорними нитками технікою "хрестик". Нею прикрашені комір, пазушний розріз, низ рукавів та низ сорочки.

Сорочку зазвичай підперізували широким тканим вовняним поясом ("кинге", "бриу"). Пояс із с. Остриця Герцаївського р-ну [1, одв-1620] односторонній,

на його поздовжніх краях розміщені вузькі смуги з дрібним ромбоподібним орнаментом, а основне поле оздоблене візерунком у вигляді ланцюжка з ромбів більшого розміру. На кінцях пояс прикрашен бахромою ("тороками").

Зимовим чоловічим верхнім одягом був кожух ("кожок"), виготовлений з вичиненої білої овечої шкіри. Кожух із с. Волока Глибоцького р-ну [1, одв-1224] прямого покрою, прикрашений геометричним та рослинним орнаментами. Лівий бік на грудях оздоблений рослинним мотивом у вигляді квітки. На комірі, манжетах рукавів та полах розташовані смуги зі штучного смушка.

Святковим взуттям слугували чорні шкіряні чоботи ("чізме"). Чоботи із с. Луківці Герцаївського р-ну [1, одв-942] мають тверді високі халяви, з боків прикрашені рослинним орнаментом, прошитим на швейній машинці.

Зимовим головним убором була кучма ("качуле"). Кучма з с. Маморниця Герцаївського р-ну [1, одв-1551] виготовлена зі смушка сірого кольору у вигляді зрізаного конуса.

Основу жіночого румунського костюма першої пол. ХХ ст. становить довга біла полотняна сорочка ("кемаше"), здебільшого тунікоподібної форми, із круглим або квадратним вирізом. Такий виріб зазвичай прикрашали вишивкою шовковими нитками або муліне, мережкою, бісером. В орнаментації частіше зустрічається рослинний мотив. Для сорочок Новоселицького, Глибоцького, Герцаївського, Сторожинецького р-нів характерною є вишивка білими шовковими нитками на білому полотні.

Сорочка з с. Луківці Герцаївського р-ну [1, одв-867] прямого покрою, з квадратним вирізом, складається зі станка та підтички. Оздоблена циркою, вишивкою білими шовковими нитками та віночком рослинного орнаменту з різнокольорового бісеру.

Поясним одягом слугувала горботка ("катрінце"), яка обгорталася навколо стану так, аби спереду одна пола знаходилася на другу, при цьому верхня закладалася за пояс. В окремих випадках горботки носили зі спущеними попередни-

цями. Опускали краї горботки в церкві, під час жалоби та перші шість тижнів після народження дитини.

Горботка із с. Луківці Герцаївського р-ну [1, одв-908] виткана з вовняних ниток у формі прямокутного полотнища чорного кольору. Краї прикрашені поздовжніми смугами ("батами") червоного та зеленого кольорів. Сам візерунок розміщений з боків і складається зі смуг рослинного орнаменту у вигляді віночка, які чергуються зі смугами абстрактного геометричного орнаменту.

Горботку пов'язували тканим поясом ("фрингіє"). Жінки обгортали його декілька разів навколо талії, а кінці залишали вільно звисати на спині.

Пояс із с. Привороки Глибоцького р-ну [1, одв 1903] оздоблений квітковим орнаментом зеленого кольору. Кінці пояса завершуються торочками.

Святковим взуттям були черевики ("папучі"). Черевики з с. Маморниця Герцаївського р-ну [1, одв 1484] – чорного кольору, з келишкоподібними підборами та невисокими халявками, які з боку застібаються на маленькі дерев'яні гудзики. Верхня частина взуття прикрашена перфорацією з білої шкіри у вигляді квіткового орнаменту.

Святковим головним убором заміжніх жінок слугував рушник для завивання голови – перемітка ("штергар де кап"), який укладали таким чином, щоб довге полотнище з орнаментованими кінцями вільно спадало на плечі. Перемітка із с. Волока Глибоцького р-ну [1, одв-1258] на кінцях має абстрактний та квітково-рослинний орнамент, розташований у два ряди на світло-коричневому фоні. Центральне поле заповнене симетрично вишитим ромбовидним та зіркоподібним орнаментом.

Плечовим одягом була безрукавка з овечої шкіри білого кольору, оздоблена рослинним орнаментом із бісеру.

Чоловічий молдавський костюм, як і румунський, складається з довгої білої тунікоподібної сорочки ("кемаше") з домотканого полотна. Так, сорочка з с. Магала Новоселицького р-ну [1, одв-1340] – з відкладним коміром і прямим пазушним розрізом, навколо яких розміщено

вишитий білими шовковими нитками віночок з квітів. Низ рукавів і подолу оздоблені циркою та вишивкою білими шовковими нитками у вигляді грона винограду та його листя. Вишивка закінчується в'язаним мереживом у вигляді зубчиків.

Як і в румунів, у молдован сорочка носилася поверх білих домотканих портяниць ("ізмене") і також підперізувалася широким тканим вовняним поясом ("бреу", "бриу", "кінге"). Пояс зі згаданого щойно села [1, одв-1354] містить декілька геометричних мотивів, що чергуються і об'єднуються у загальну композицію. Малюнок двоколірний – червоний та чорний, на поздовжніх краях – вузькі смуги з дрібним ромбовидним мотивом чорного, червоного, білого та зеленого кольорів. Кінці пояса завершуються тороками.

У холодну пору чоловіки носили довгий плечовий одяг із домотканого сукна – сардак ("суман"), здебільшого чорного або коричневого кольорів.

Сардак із с. Магала Новоселицького р-ну [1, одв-1383] – тунікоподібної форми, з клиновидними вставками на нижніх частинах піл. Низ та краї клинів оздоблені декоративним шнуром у вигляді петель. Перед прикрашений аплікацією зі шнура у вигляді ромбів. Комір – стійка, з правого боку до нього прикріплена довга петля з китицею.

На свята взували чорні шкіряні чоботи, виготовлені з телячої шкіри [1, одв-1081], з твердими халявами, циліндричної форми, круглими носками, без прикрас.

Взимку на голову чоловіки одягали кучму ("кушме") конусоподібної форми, виготовлялась вона з чорного або сірого смушка.

Жіночий молдовський костюм, як і румунський, складається з довгої білої, частіше тунікоподібної форми сорочки з круглим або квадратним вирізом. Її прикрашали вишивкою, циркою, мережкою.

Так, сорочка із с. Магала Новоселицького р-ну [1, одв-1352] оздоблена рослинним орнаментом у вигляді гілок з квітами великих розмірів, виконаним білими шовковими нитками. Вишивка розташо-

вана по всьому рукаву, навколо горловини, пазушного розрізу, на плечах і подолі. Низ рукавів, подолу і горловини оздоблені мереживом із шовкових ниток.

Поясний одяг – горботки ("катрінце"), виткані з вовняних ниток у формі прямокутного полотнища. Горботка зі згаданого села [1, одв-653] орнаментована крупним рослинним візерунком у вигляді китиць та листя винограду, розташованих поперечними смугами. Поздовжні краї, "бати", оздоблені смугами червоного та зеленого кольорів.

Горботка підперізувалася тканим поясом ("фрингіє"). Пояс із с. Магала [1, одв-1596] орнаментований геометричним мотивом чорного та червоного кольорів у вигляді ромбів, що ритмічно чергуються по всій площині. Поздовжні краї оздоблені дрібнішим геометричним орнаментом.

Плечовий одяг – безрукавка з вичиненої овечої шкіри білого кольору. Її рукава, кишені та комір прикрашені штучним смушком. На грудях, на спині та на кишенях розміщені стилізовані різнобарвні букети квітів з бісеру. Обрамленням безрукавки є смужка шкіри з вибитим дірчастим орнаментом у вигляді стилізованих квітів, над нею розміщено вишитий бісером шнур.

Святковим взуттям були черевики ("папучі"). Черевики із с. Бояни Новоселицького р-ну [1, одв-1796] виготовлені із шкіри коричневого кольору, з невисокими халявами та розрізом збоку, застібаються на маленькі дерев'яні гудзики. З боків халяв – орнамент у вигляді квітів та зірочок. Підбори келишкоподібної форми.

Молдовські жінки на голову одягали хустку ("тулпан", "басма", "бробоаде") фабричного виробництва.

Доповненням до костюма була тайстра ("трайста"). Тайстра із с. Магала Новоселицького р-ну [1, хпр-137] – прямокутної форми, в її орнаментиці головним мотивом є великий зубчастий ромб, а в ньому на малиновому фоні зооморфне зображення у вигляді метелика жовтого кольору.

¹ Фонди Чернівецького музею народної